

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XV

BELGRADE 1984

<http://www.balkaninstitut.com>

монаха Теофила, такође Лимниотиса, са западног зида јужног бродо цркве, те убедљивом аргументацијом показује да је реч о једној истој личности.

Не студије, него праве мале монографије представљају прилози Георгије Јоаниду-Бицијаду о покушајима индустријализације Турске за време Кемала Ататурка (1923—1938), и Теане Н. Цјовариду о развоју структуре албанске економије у раздобљу 1939—1978. године.

Ако је први број часописа ВАЛКАНИКА ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ био намењен грчким научницима и оним страним који могу да читају на грчком, појава кратких резимеа на светским језицима у другом броју који је изишао две године касније сведочи о лепом одјеку што су га балканске мисцеланеје имале на ширу научну публику. У другом броју можемо читати следеће прилоге: Василики Папуља „Стара Тракија као историјско јединство“ Константин Папулидис „Арсеније Грк“; Георгија Јоаниду-Бицијаду „Аспекти пољопривредног питања у Тесалији средином деветнаестог века“; Константин Сволупулос „Пресудни чиниоци иредентистичке политике Грчке: пример револуције на Криту (1866—1869)“; Јоанис А. Пападријанос „Преводи старих грчких текстова на српски од Панајотиса Папакостопулоса (1873—1881)“; Константин Ап. Вакалопулос „Европске прилике и њихов економски одјек на трговачки живот Солуна и Кавале за време источне кризе (1875—1878) и у наредним годинама“; исти, „Облици

пљачкашке делатности у Македонији након устанка 1878. године“; Теано Н. Цјовариду „Дуализам у Југославији“; Константин К. Папулидис „Русија и грчки устанак 1821—22“ (поводом скорашњег објављивања грабе из архива Министарства иностраних послова Русије); Стефан Пападопулос „Институт за проучавање балканског полуострва у Солуну и његов допринос изучавању историје Кипра.“

Задржаћемо овде неколико тренутака пажњу на рад В. Папуље „Стара Тракија као историјско јединство“ који је раније био објављен на немачком у *Balkan Studies* (том XVIII, бр. 2, Солун 1977). Оно што представља особеност и посебну вредност рада јесте то што Папуља методолошки преиспитује резултате постигнуте у тракологији за последњих неколико деценија, постављајући границе свакој од појединих дисциплина које имају за предмет Тракију и које све заједно сачињавају тракологију као део *Altertumswissenschafta*. Чињеница да је тракологија, схваћена као национална наука једног народа, већ извесно време одвојена од науке о антици не стоји у директној пропорцији са тако добијеним резултатима. Њено осамостаљивање као научне дисциплине допринело је да се и сам предмет изучавања посматра као историјска целина. Василики Папуља је показала да за то не постоје методолошки услови.

Мирослав Вукелић

REVUE DES ETUDES SUD-EST EUROPEENNES, tome XX/2,3,
XXI/2, Bucarest 1982—1983.

Разноврсни прилози у свакој од четири свеске, које се редовно публикују у току једне године, односе се на културноисторијске, књижевностисторијске, лингвистичке, економске, дипломатске и друге области научног сагледавања од

носа у животу и друштвеним кретањима народа југоисточне Европе. Не могу се, наравно, у оквире једног приказа свести све расправе многих значајних питања. Стога ћемо се овде задовољити одабраним и сумарним прегледом нај-

шире захваћених тематских целина, углавном конгресних саопштења.

Том XX—1982, № 2. — *Mélanges offerts au Xe Congrès International de Littérature Comparée*. — *Miscelanea* посвећена X међународном конгресу упоредне књижевности, одржаном у Њујорку у августу 1982, представљена су овде са девет текстова.

У почетку веома мало оригинална и на словенском језику, румунска књижевност на народном језику појавила се тек у XVI веку. Књижевни румунски језик имао је до краја XIX века дуг период уобличавања на синтаксичком и лексичком плану. Циркулација румунске књиге у прошлости, колико је познато по записима на рукописима и штампаним делима, као и по географској дифузији текстова, показује интересовање румунског читаоца за просвећивање које му је пружала штампана књига. При том се не заборавља да су штампарије за све време почетака румунске писане културе биле Монопол цркве и државе, а књижевност тога времена сачињавали су углавном преводи који су одговарали потребама религије и цркве. Релативно касно, на почетку XVIII века, народне књиге су штампане у приватним народним штампаријама. А школска књига, историографска и књижевна дела штампана су тек крајем XVIII и почетком XIX века. Дуго је, дакле, румунска књига сваке врсте кружила у облику рукописа.

У даљем излагању, аутор даје најфреквентније текстове, наводећи затим библиографију књига о којима говори и на основу којих заснива своја истраживања и закључке (у напису: Liviu Onu, *Pré-occupations modernes concernant l'édition des textes de la littérature roumaine des XVIe—XVIIe siècle. Entre acribie philologique et évaluation de l'héritage culturel*, pp. 189—201).

Жорж Баргули из Универзитетског центра у Авињону говорио је на тему *Леонарди и Жемист Плетон* (Georges Barthouli, *Leopardi et Gémiste Pléthon*, pp. 203—213).

Аутор управо чини један краћи осврт на мало проучаван текст Бакома Леонардија, обављен 1827. под насловом *Discorso in proposito di una orazione greca di Giorgio Gemisto Pletone e volgarizzamento della medesima*. Taj „грчки говор“ је у ствари *L' Orazione di Gemisto Pletone in morte della imperatrice Elena Paleologina*, а то је изгледа последњи Леонардијев превод у прози. Овај „volgarizzamento“ на италијански језик учињен је са Плетоновог грчког источника.

Мирчеа Попа је поднео саопштење под насловом *Улога народних књига у одржавању византијске традиције у румунској култури* (Mircea Popa, *The role of popular books in maintaining the Byzantine tradition in Romanian culture*, pp. 215—224). Аутор настоји да покаже улогу књижевности и посебно „популарних књига“ у одржавању ове традиције, што би требало да значи да први споменици румунске литературе носе византијско обележје; многи од тих споменика инспирисани су византијским моделима IX и X века, из византијске хомилитике и паренетичке књижевности, као и популарних књига *Варлаам и Јоасаф*, *Melissa*, *Физиолог* и други.

Расправљајући о месту и улози „Византије после Византије“ у литератури (Ioan Istrate, *«Bisanzio dopo Bisanzio» in letteratura. Per la necessità di un riesame della questione*, pp. 225—236), аутор преноси размишљања на културу у ширем смислу, да би се потом запитао шта „Византија после Византије“ значи у румунској култури, а онда закључује: „Асимилијући византијску културу у њеној словенској форми, овај романски народ почиње да конструише грађевину писане културе... изражавајући у исто време (и свог) националног генија.“

Напис Никола Маврокордат и освит *Просвећености* (pp. 237—246) у интерпретацији Жака Бушара (Jacques Bouchard), са Универзитета у Монреалу, доноси разумевање виђење овог ученог Грка и његових дела у освит века просвећености. Разматрања се заснивају

на његовој преписци са западним писцима и анализи дела *Књига о дужностима* (*Περὶ καθήκοντων Βιβλος*.)

На маргинама неколико студија румунских аутора (M. Angelescu, M. Muthu, C. Papacostea Danielopolu) објављених у последњој депенији, Александра Анастасиу-Попа под насловом *«L'ésprit sud-est européen, l'orient et les relations entre littératures nationales* (pp. 247—256) анализира румунске културне, историјске и књижевне везе са Истоком.

Андреас К. Пулакидас са Индијана-универзитета пише занимљив компаративан есеј *Казанцакисов „Одисеј“: симболистички еп* (pp. 257—267). Наиме, ово енормно дело на око 800 страница, аутор посматра у контексту европског симболизма и његових утицаја на грчког писца, назначујући преваходно многе аспекте симболистичке текстуре у делу, све у жељи да подржи тврдњу да је *Одисеј* Никоса Казанцакиса *симболистички еп* (*Odyssey is a symbolist epic*).

На крају су и два прилога из фолклорне књижевности: 1. Аделина Пауновици, *Насредин Хоца у понтијском свету* (pp. 269—275); 2. Владимир Цветковски, *Константин Велики и Јелена у македонској литератури* (pp. 277—283). Ова знаменита легенда се овде анализира на записима објављеним у *Сборнику за народни умстворенија* (VI, XIII), Софија 1896, и М. Цепенкова, *Народни прикази*, IV, легенди (Скопје 1972).

Том XX—1982, № 3. — Philologie comparée (Упоредна филологија). — Упоредним истраживањима у области језичких студија посвећена су три прилога. *Однос између текста и мелодичко-ритмичких формула, као елемент континуитета у румунској постмедијевалној црквеној музици*, у ствари је саопштење Хрисанте Петреску на XVI конгресу византолошких студија (Беч 1981). Све анализе су пропраћене са пет нотних прилога и једним табеларним прегледом.

У прилогу Ливиу Франга (*Liviu Franga, Suffixes daco-roumains de substrat en respective comparée indo-européenne*, pp. 297—318), за

филологе су занимљива нека методолошка питања пре него што аутор анализира претежно денатлни суфиксални елемент у далеко-румунском језику у индоевропској упоредној перспективи.

На лексикални модел у словенским језицима односе се запажања Елене Скарлатону (*Elena Scarlatoiu, Remarks on a «lexical model» in the slavic languages*, pp. 319—325).

Том XXI—1983, № 2. — *Connaisances et réalités culturelles au 18 siècle. Mélanges offerts au VIe Congrès International des Lumières* (Bruxelles, 1983). Познати румунски историчар просветитељских идеја у култури и књижевности европских народа А. Дуђу (*A. Duțu*), овог пута се задржава на теми *Интелектуални контакти и слика Европе* (pp. 81—87), с посебним освртом на културни дијалог међу народима Европе у XVIII веку. Сеһил Акгин (*Seçil Akgün*) из Анкаре скреће нашу пажњу на *Европски утицај на развој друштвеног и културног живота Отоманске империје у XVIII веку* (pp. 89—94). Овај процес западњачења (*westernization*) проширио се на све државне институције, на војне и цивилне (друштвено-политичке, образовне, културне, економске). Анка Брату (*Anca Bratu*) нас упознаје са специфичном темом *Одјека културних покрета XVIII века у руралном сликарству Марамуреша* (pp. 95—106). Аутор је своја разматрања усмерила на сликарство дрвених цркава у Марамурешу, у перспективи културних збивања и религијских контроверзи које су изобразиле историју века просвећености (излагање је пропраћено са шест илустрација: детаљи из цркава *Birsana* и *Budești-Susani*).

Жак Бухард са Универзитета у Монтреалу и овог пута усредсређује своју радозналост на Н. Маврокордата, под насловом *Мудрост у маштању у делу Николе Маврокордата* (pp. 107—116). *Нови подаци о ширењу „Базиллика“ у Влашкој* (pp. 117—125), које нам саопштава Емануела Попеску-Михуц (*E. Popescu-Mihut*), односе се на

једно значајно поглавље историје старог румунског права, с посебним освртом на убрзану латинизацију правне културе и њене модернизације у XVII веку, у непосредној вези са текстом овог значајног византијског кодекса. Хориа Меделеану узима за предмет расправе *Живот једног сликара XVIII века: Стефана Тенецког* (pp. 127—145). О овом банатском сликару и његовим иконама у Србији писали су и наши аутори, историчари уметности (Олга Димитријевић-Микић, Миодраг Јовановић, Динко Давидов и други). Напис „Историја револуција у Мађарској“ (1739) пред француским мишљењем (pp. 147—155), у интерпретацији Жана Сгарда (Jean Sgard) са Универзитета у Греноблу, односи се на овај значајан извор историје југоисточне Европе, објављен 1739. године.

Три прилога су посвећена историји и судбини књиге, односу културе и библиотека: 1. Lilliana Pora, *Beiträge zur Hermannstädter rumänischen Buchgeschichte des 18. Jahrhunderts* (pp. 157—167); 2. Giorgio Plumidis, *Cultura e biblioteche in Epiro* (169—175); 3. Iacob Mârza, *Une liste de livres interdits en Transylvanie* (pp. 177—181).

Историјске теме привукле су пажњу троје аутора: 1. Louis Tre-

nard, *Un précepteur bressan dans les Principautés Roumaines: Jean-Louis Carra* (pp. 183—194); 2. Olga Cicanci, *Daniel Philippi: vérité et fiction dans la rédaction de l'histoire* (pp. 195—201); 3. Cornelia Papacostea-Danielopolu, *La critique de l'origine noble et les tendances égalitaires qui annoncent la révolution de 1848* (pp. 203—214).

Културноисторијске, књижевне и лингвистичке узајамности ширег захвата прате и други прилози, на страницама које овде нисмо уврстили у потпунија разматрања. У целини сагледани, сви написи траже континуитет од античког хеленског и римског наслеђа, преко његовог византијског и средњовековног словенског модела до грчке и влашке дијаспоре и равања модерних националних култура и језика савремених народа Балкана.

Улазећи тако у трећу декаду излагања, овај у балканолошким студијама незаобилазни часопис Института за проучавање југоисточне Европе у Букурешту, широко прати научна достигнућа у области друштвеног живота и културноисторијских прожимања у духовном наслеђу народа балканског поднебља.

Миодраг Стојановић

ACTES DU TROISIÈME SYMPOSIUM INTERNATIONAL DE THRACOLOGIE (Palma de Mallorca, 16—19 novembre 1981), Milano 1982, 363 стр.

Све веће интересовање за тракологију као науку, које је узело маха нарочито после другог светског рата, и то у првом реду у Румунији, Бугарској и Југославији, довело је до одражавања трију конгреса посвећених новим истраживањима и резултатима из области ове дисциплине. У том смислу су одржана три: 1972. у Софији, 1976. у Букурешту и 1980. у Бечу, док се следећи очекује током 1984. године у Амстердаму.

Налазећи, међутим, да је потребно што више приближити и међусобно упознати посленике са разних подручја која захватају ову област, Европска фондација Драган из Милана нашла је сходно да у интервалима између поменутих конгреса организује симпозијуме који би расправљали о разноврсним видовима интересовања за теме које се тичу праисторије Балкана и европског југоистока. Тако је дошло до Првог међународног симпозијума у Риму 1977.